

Олександра Стасюк

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
Львів

Україно-польські взаємини в світлі документів ООН періоду Другої світової війни

Початок Другої світової війни кардинально змінив характер польсько-українських стосунків, які із протистояння між панівною та поневоленою націями перейшли у площину взаємин між двома бездержавними народами. Намагаючись використати нові обставини та ліквідувати непотрібний польсько-український фронт в момент розгортання нового етапу боротьби за УССД, керівники ООН обидвох відламів наполегливо вели переговори з польською стороною з метою вироблення спільної позиції. Досягти домовленостей українські політики планували на платформі «самостійних держав і визнання та панування права українського народу на Західньо-Українських Землях»¹ Однак саме статус західноукраїнських територій став каменем спотикання, об який розбилися всі спроби порозуміння та співпраці. Поляки не збиралися відмовлятися від західноукраїнських земель, а плекали надії на відновлення Польської Держави у довоєнних рамках за допомогою сил альянсу. Їх не переконували ні цілком реальна загроза з боку імперських держав, ні обіцянки української сторони стримати антипольські настрої серед українського загалу, ні посередництво такої авторитетної в українському і польському середовищі людини як митрополит Шептицький. Не погоджувалися вони і на пропозицію українських політиків облишити суперечки довкола українсько-польського кордону до закінчення війни.² Переговори тривали до 1942 року, але не дали жодних результатів.

---

¹ Постанови II Конференції Організації Українських Націоналістів. – 1942. Квіт./ Причинки до суспільного мислення (Збірка статей). – Торонто 1989. – Ч. I. – С. 69.

² Трофимович В. Польське питання в українській політичній думці в роки Другої світової війни// Волинь і Холмщина 1938–1947рр. Польсько-українське протистояння та його відлуння. – Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів 2003. – nr 10. – С. 141–147.

Небажання поляків визнати українців за рівноправного політичного партнера, помножене на антиукраїнську практику польської влади міжвоєнного періоду позначилося на багатьох акцентах ідеології та політики ОУН. Зокрема гасла і цілі ОУН у національному питанні, що напередодні радянсько-німецької війни вперше набули програмного оформлення, зберігали довоєнний далеко не демократичний характер. Майбутня Українська Держава, на думку лідерів ОУН-б, мала бути побудована за принципом моноетнічності, якої планували досягнути шляхом депортацій і асиміляції неукраїнського елементу. Щодо поляків пропонувалося застосовувати таку саму політику, яку Польська Держава впродовж кількох років проводила на українських землях. Так, у документі "Вказівки на перші дні організації державного життя" зазначалося: "...польських селян асимілювати, повідомлюючи з місця їм, тим більше в цей гарячий, повний фанатизму час, що вони — українці, тільки латинського обряду, насильно засимільовані... винищувати головню інтелігенцію, якої не вільно допускати до ніяких урядів і взагалі унеможливленням продукування інтелігенції, себто доступ до шкіл і т.д."³

Проте вже у той період існувала опозиційна думка стосовно офіційної політики Проводу у національному питанні, речниками якої були ідеологи із середовища ОУН-б, що гуртувалися довкола Івана Мітринги. Вони пропонували будувати міжнародні відносини у майбутній Українській Державі на демократичних засадах, надавши усім національним меншинам в Україні "право на культурну, господарську і релігійну автономію",⁴ і, таким чином, залучити їх до спільної боротьби за Українську Державу. Ставлення українського народу до сусідніх націй, на думку мітрингівців, мало визначатися їх відношенням до Москви і Берліна, імперська політика яких однаково загрожувало всім слов'янським народам. Отож всі поневолені або загрожені народи і нації мають знайтися у спільному фронті боротьби з імперіалізмом.⁵ Залучення до цього фронту поляків Іван Мітрига вважав принципово важливим моментом реалізації зазначеної концепції. На жаль, група І. Мітринги у той час не мала вирішального впливу на ухвали Проводу, а тому у Постановках II Великого Збору було занотовано позицію більшості.

Як наслідок, у перші дні радянсько-німецької війни видання ОУН продовжували демонструвати агресивну позицію стосовно поляків. Зокрема чортківська газета "Тризуб", що виходила під контролем ОУН-м, звинувачувала польське підпілля у антиукраїнській діяльності та намаганні пактувати із найбільшим ворогом України червоною Москвою: "Сьогодні вони поєдналися з жидами і комуністами, вони погодяться, з ким ви тільки не схочете, щоб нищити все, що українське, щоб не чути української мови, щоб тільки шкодити українській справі. Але слід цим панам пам'ятати, що вони живуть на українській землі, серед моря українського населення, і що жодна підла робота їм не вдасться".⁶ У листівках знову виразно зазвучали шовіністичні моменти: українців закликали бойкотувати польське населення, не

³ Вказівки на перші дні організації державного життя. — 1941// ЦДАВОВ. Ф. 3833, оп. 1, спр. 69, арк. 37.

⁴ *Рись О.* Наша боротьба і поневолені Москвою народи. — 1941. — С. 14 //НДБ ЦДІА м. Київ.

⁵ Національний рух під час Другої світової війни (Інтерв'ю з Б. Левицьким)//Діалог. — Мюнхен, 1979. — Ч. II. — С. 12–14.

⁶ Забуті "приятелі" //Тризуб. — Чортків, 1941. — Ч. 7. — 31 серпня — С. 1.

продавати їм харчів: “Хай вже раз заберуться з Галичини до Варшави і Кракова та хай навчаться їсти хліб з своєї землі.”⁷

Перелом в ході війни, що загрожував новою навалою більшовизму, а також усвідомлення української визвольної справи як частини загальноєвропейської проблеми висунули на порядок денний нові ідейно-політичні орієнтири, що спричинило кардинальні зміни зовнішньополітичного курсу ОУН-б та багатьох ідеологічних засад організації. У квітні 1942 року на Другій Конференції ОУН-б проголосила ідею “справедливої національно-політично-господарської перебудови Європи на засаді вільних національних держав під гаслом — “Свобода народам і людині!”⁸ Її реалізація передбачала створення спільного фронту поневолених народів проти імперіалізмів Москви і Берліна, що стало першочерговим завданням організації і у наступні роки. У липні 1942 року було видано “Відозву до поневолених народів Сходу”, яка закликала латишів, латвійців, естонців, білорусів, чехів, грузинів, казахів, поляків “стати на шлях боротьби за свою волю, державність і незалежність, але стати спільно, бо боротьба тяжка і непосильна для невеликих народів, бо без визволення всіх пригноблених народів, аж до найменшого не може бути справжнього ладу і спокою в Європі.”⁹

Нова міжнароднополітична концепція вимагала врегулювання стосунків із польською стороною, адже польські визвольні організації з огляду на їх численність та організованість мали стати важливою складовою загального протіімперського фронту. Вказуючи на небезпеку з боку імперських держав, які однаково загрожували незалежності України і Польщі, публіцисти ОУН виявляли готовність до порозуміння та співпраці: “Ми свідомі того, що перед лицем небезпек, які грозять усім поневоленим народам Сходу від німецького і московського імперіалізмів, тільки спільний фронт поневолених проти імперіалістів і ліквідація внутрішніх спорів є одинокою правильною відповіддю поневолених воюючим імперіалізмам. Це треба також прикладати до взаємовідносин двох народів — українського і польського. І тому ми сьогодні проти боротьби на цьому відтинку, тому ми також за знайдення мирних шляхів розв’язки існуючих питань між обома народами” — писав відомий публіцист ОУН-б Василь Мудрий¹⁰.

Полякам, які побажають залишитися в межах Української Держави, керівники ОУН-б гарантували “цілковиту свободу, безпеку та рівні права, такі ж, як і в усіх громадян української національності.”¹¹ Підтвердженням цих намірів стали зміни, внесені до програми ОУН-б, що визначали врегулювання стосунків із національними меншинами. Виступаючи за збереження духовної самобутності всіх націй і народностей, що населяють Україну, ідеологи організації виявляли готовність “ліквідувати шовіністичне ставлення у відношенні до меншостей, створюючи умови якнайдалше йдучої національно-культурної толеранції.”¹²

⁷ На нові позиції. — 1941// ЦДАВО України. Ф. 3833, оп. 1, спр. 77, арк. 104.

⁸ Постанови II Конференції Організації Українських Націоналістів... — С. 63.

⁹ Відозва до поневолених народів Сходу”. — 1942, липень// Літопис УПА (ред. Ю. Маївського та Є. Штендери) — Торонто 1995. — Т. 24. — С. 55.

¹⁰ Борович Я. В. Україна і Польща // Ідея і чин. — 1943. — Ч. 4 // Опубл.: Літопис УПА. — Торонто 1995. — Т. 24. — С. 196.

¹¹ Ibidem, — С. 85.

¹² Степанів О. І. За правильний підхід// Ідея і чин. — 1943. — № 2// Літопис УПА (ред. Ю. Маївського та Є. Штендери) — Торонто 1995. — Т. 24. — С. 113.

Однак заклики керівників українського підпілля залишилися без відповіді. Тим часом кожна із сторін почала втілювати у життя свою програму, метою якої було засвідчити українськість чи польськість оскаржуваних територій, що в кінцевому результаті і призвело до кривавої польсько-української війни. Найгірша ситуація склалася на Волині, де українці зазнавали знущань та грабунків з боку нацистів, польського підпілля та радянських партизанів. З метою захистити українське населення, у жовтні 1942 року ОУН почала організовувати збройні відділи, що отримали назву Української Повстанчої Армії (УПА). Проте ні на II, ні на III Конференціях ОУН-б, яка від серпня 1943 року одноосібно очолювала сили повстанців, не було прийнято рішень щодо боротьби з поляками, а тим більше їх винищення.

Новий виток напруження у польсько-українських стосунках змусив публіцистів ОУН вдатися до ґрунтового аналізу взаємин між двома сусідніми народами. Простежуючи історичну тяглість українсько-польських стосунків, публіцисти ОУН-б відзначали, що визвольна справа українців ніколи не знаходила підтримки у польських політиків, зате вони завжди знаходили спільну мову з іншими імперськими державами та щедро ділилися з ними українськими територіями: „В час наших визвольних змагань козацької доби не дійшло до компромісу між українською Революцією і польськими чи російськими загарбниками. Натомість порозумілися між собою польські і московські загарбники в Андрусові 1667р. І поділили між собою Україну. Новітні визвольні змагання знайшли свій епілог у 1923 р. в Ризі, де польські і російські імперіалісти знову порозумілись коштом України”.¹³

У загарбницьких планах звинувачував Варшаву і Михайло Палідович, який писав, що “Польща, після упадку української Київської та Галицько-волинської Держави, потрактувала всі українські землі як терен своєї політично-територіальної та економічної експанзії на Сході”, та від того часу не припиняє “розглядати українській нарід і його державницько-визвольні змагання як свою внутрішню справу.”¹⁴ Польський імперіалізм є важливою перешкодою на шляху польсько-українського порозуміння, а тому подальші стосунки між обома народами будуть залежати від того, чи зможуть польські політики відмовитися від імперських планів стосовно українських земель.

Намагаючись переконати польське керівництво у доцільності прийняття саме такого рішення, редактори підпільного видання ОУН-б “Українські Щоденні вісти” підкреслювали, що боротьба проти українців не в інтересах Польщі і що поляки повинні бути зацікавлені у існуванні незалежної Української Держави, “бо власне сильна Українська Держава є найкращим гарантом проти росту московського імперіалізму”¹⁵ і що загарбницька політика польського керівництва у стосунку до України є згубною насамперед для польського народу, оскільки не лише витворила “ярку ненависть поміж обидвома народами”,¹⁶ але й завжди ослаблювала Польщу як державу. На жаль, усвідомити правомірність цих тверджень поляки спромоглися лише на початку 1990-х років, коли Польща однією із перших визнала незалежну Ук-

¹³ В обличчі подвійного наступу. – 1943.// ДА СБУ. Ф. 13, спр. 376, т. 41, арк. 63в.

¹⁴ Карпатський Л. М. До українсько-польських взаємин// Ідея і чин. – 1944. – nr 4/. – С. 11–12/ Літопис УПА... – С. 271–272.

¹⁵ Вісті (видання ОУН-б Закарпатського краю). – 1944. – nr 1. – С. 7// Державний архів м. Люблін, Польща. – УПА “Захід”, У1 військова округа “Сян”, П. – nr 69, арк. 5.

¹⁶ Савченко З. Українсько-польські взаємини. – Київ–Львів 1946// ДА СБУ. Ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 5–6.

раїнську Державу і почала активно любіювати її інтереси у багатьох європейських структурах.

Остаточна демаркація радянсько-польського кордону, встановленого по лінії Керзона, не зупинила безглузлого протистояння, адже в межах Польської Держави залишилося понад півмільйона українців, організована діяльність яких у будь-який момент могла стати приводом для перегляду встановленого кордону не на користь Польщі. Не було зацікавлене у існуванні потужної української діаспори у безпосередній близькості від своїх кордонів і радянське керівництво. Угодою від 9 вересня 1944 року між Урядом Радянської України та Польським комітетом національного визволення (ПКНВ) було домовлено про добровільний обмін населенням. Проте ні закерзонські українці, ні поляки, що замешкували західноукраїнські території, не бажали покидати своїх осель, а тому добровільне переселення дуже швидко перетворилося у насильницьку депортацію. З метою захистити українське населення, на Закерзоння з Галичини було перекинуто кілька відділів УПА, які змушені були протистояти загонам Війська Польського (ВП) та НКВС, відділам міліції обивательської (МО), формуванням Армії Крайової (АК), Батальйонів Хлопських (БХ), Народових Сіл Збройних (НСЗ) та іншим збройним угрупованням.

Незважаючи на чергове загострення конфлікту, викликане переселенськими процесами, газети і листівки ОУН-б продовжували закликати поляків об'єднатися у боротьбі проти імперської політики червоної Москви. У численних статтях, заявах, листівках, зверненнях до польського народу, теоретики ОУН-б роз'яснювали справжню причину переселенських процесів, що були наслідком поділу сфер впливу у післявоєнній Європі, і закликали обидва народи стати на платформі АБН: "Ваше місце як поневоленого народу не в таборі імперіалістів, що хочуть поневолити і знищити всі поневолені народи, а в революційному таборі поневолених народів. Ваша боротьба повинна йти не в руку з московським імперіалізмом, що хоче Вас знищити, а проти московських і німецьких імперіалістів. Вашим політичним гаслом повинно бути не загарбання чужих територій при помочі ворожих вам імперіалізмів, а будова власної держави на етнографічній території. Свобода народам! Свобода людині! — цей повинен бути ваш клич у боротьбі. Під цим кличем сьогодні борються народи Східної і Західної Європи проти імперіалістів. Під цим кличем ви єдино можете здобути свою державу".¹⁷

Одночасно лідери ОУН-б заявляли, що не збираються узгоджувати своєї визвольної політики з планами польського керівництва, оскільки "поневолені народи мають сили, щоб і без участі поляків визволитися з-під большевицької тиранії, тим більше, що ситуація на міжнародній арені укладається в їхню користь. А від того, чи поляки включають себе до фронту поневолених народів, чи підуть проти нього, буде залежати життя або смерть перш за все їх самих".¹⁸

Однак жодні аргументи не переконували поляків змінити своє ставлення до визвольної боротьби українського народу, і лише повна окупація польських територій радянськими військами та насадження сателітного уряду створили реальні підстави для налагодження діалогу. У квітні 1945 року було відновлено перервані переговори між представниками українського і поль-

¹⁷ Поляки!. – 1945// ДА СБУ. Ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 95.

¹⁸ Польське питання./Інформатор. – 1945. – № 3// Літопис УПА (Відпов. Ред. Є. Штендера). – Торонто 1987. – Т. 16. – С. 79.

ського підпілля. Українська сторона твердо заявила про свою готовність співпрацювати із польським антибільшовицьким підпіллям, хоча ідеологи організації прекрасно усвідомлювали, скільки труднощів існує на цьому шляху: “Полякам важко визнати нас за рівних партнерів і визбутись своїх імперіалістичних мірій, а нам не легко забути жорстоку польську дійсність. Однак небезпека большевизму, з її катастрофальними наслідками, що повисла над всіма поневоленими народами ССРСР, є завелика, щоб пам’ятати і вирівнювати нам давні порахунки... У визвольній справі мусимо руководитися не вузькоглядним шовінізмом, не серцем, а доцільністю і політичним розумом і все останньому підпорядковувати. Коли ми тепер з’єднимось і порозуміємося у боротьбі проти спільного ворога, то важко буде нас розділити і порізати тоді, коли по перемозі рішатимемо свої сусідські справи”¹⁹ — відзначалося у пропагандивних матеріалах ОУН-б.

Досягнуті домовленості незабаром вилилися у конкретні форми співпраці: „Між польським підпіллям і нашим занотовано в ряді місцевостей добрі взаємини. Поляки в багатьох місцевостях просять про достарчення їм німецької амуніції, якої їм не достає; в заміну пропонують російську або якийсь товар”,²⁰ — відзначалося у звітах ОУН-б. Епогеєм польсько-українського порозуміння стала спільна успішна акція відділів УПА та ВіН на місто Грубешів, де були зосереджені військові загопи МО та відділи НКВС. Однак слід відзначити, що домовленостей вдалося досягнути лише на рівні низових структур, згоди вищого польського керівництва на співпрацю українська сторона так і не отримала.

Лідери ОУН-б оцінювали україно-польську співпрацю скептично, однак відзначали, що цей факт є ознакою певних зрушень у свідомості польського громадянства: „Нам не важно чи це у відношенні до України прояв підступу, розрахованого на притуплення нашої визвольно-революційної чуйності, чи це насправді щиро простягнена рука поляків, потопаючих у нетрах свого безвиглядного і пересуженого імперіалізму до ідеї, видвигнутої Українським Проводом. Одне й друге байдуже. Для нас проте найважливіший факт. Поляки як і другі поневолені народи, розчарувавшись в своїх надіях раз на Німеччину, іншим разом на Росію, а ще іншим на Англію чи ще кого там, змушені нарешті твердими умовами боротьби, оглядаються за певнішою концепцією визволення від всяких орієнтацій (чужі імперіалістичні держави) і знаходять ідею, під гаслом якої Україна проводить уже більш як чверть століття свою визвольно-революційну боротьбу”.²¹

Інструкції ОУН-б застерігали своїх членів, а також вояків УПА від небезпеки повторення подій 1943 року, коли українці і поляки дали себе спровокувати до взаємної різні: „Мусимо за всяку ціну вдержати виразно нашу дотеперішню лінію боротьби проти спільного ворога всіх поневолених народів — московсько-большевицьких імперіалістів окупантів. Не сміємо допустити ніде до того, щоб наша боротьба перемінилась на цих теренах в польсько-українську національну війну, як це хотіли б спровокувати большевицькі агенти”.²² Із поперемінними успіхами співпраця українського та польського антибільшовицького підпілля тривала більше року, після чого більшовики та

¹⁹ Матеріали для гутірок (Польські справи)// ДА СБУ. Ф. 13, спр. 376, т. 11, арк. 212 зв-213.

²⁰ Вольт До загальної характеристики українських теренів за лінією Керсона й польського середовища.—1945. — Серп.// ДА СБУ. Ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 67.

²¹ Коментар листівки „Поляци” (1944) // ЦДАВОУ.Ф. 3833, оп. 1, спр. 212, арк. 23.

²² *Ibidem*, арк. 49 зв.

польські ендецькі кола, застосовуючи провокації та протиукраїнські шовіністичні гасла, розбили нетривкий союз.

Розпорошення українців по території Польщі внаслідок операції “Вісла” зробило безпредметним діяльність відділів УПА на Закерзонні, і нарешті, зупинило криваве протистояння. Настав час підводити підсумки, які були невтішними для обох сторін. У виданнях ОУН-б відзначалося, що польське керівництво переоцінило свої сили, намагаючись поневолити українців, в результаті чого програли обидва народи. Проте якщо ОУН та УПА залишилися у ідейно-політичній ділянці непереможними, то польське підпілля спіткало повне ідеологічне банкрутство. Це сталося тому, вказували ідеологи організації, що польське підпілля базоване „не на глибоких поступових, вселюдських незнищених ідеалах і правдах, але на миршавій слабенькій тині — відблиску давно пропавших минулих віків польської великодержавності на Сході, опертої на імперіалістичних засадах.”²³

Поразку польських антибільшовицьких сил ознаменувало т.зв. ”уявненє” — добровільна капітуляція польського підпілля перед радянською владою на початку 1947 року. Висвітлюючи судові процеси над керівниками ВіН-у, публіцисти ОУН вказували, що у таборі польських антибільшовицьких сил панує розгубленість та зневіра і що до оздоровлення психіки польського політикуму ще дуже далеко: „Це був справді показовий процес, яскравий образ повного ідейного політичного роздоріжжя польського підпілля. Усі вагаються, усі не знають, як і куди їм йти. Прокляття історичної шляхецько-сенкевичівської ідеологічної спадщини, імперсько-шовіністичний монарствозонний дурман спаралізував цілковито всякий розмах думки, замкнув усі горизонти, і польський протибольшевицький табор ніяк не годен вийти поза ці рамки. Треба мабуть ще довгого варення у большевицькому кітлі, щоб польська психікавилічилася з цього параліжу”.²⁴ Це фактично те саме, що пишуть сьогоднішні польські історики і політологи про свій історико-політичний досвід.

Таким чином, простежуючи характер україно-польських стосунків на протязі 1940-х років, можна зробити наступні висновки. Радикальні гасла ОУН стосовно розв’язання україно-польської проблеми напередодні і у перші дні війни були зумовлені антиукраїнською практикою польської влади міжвоєнного періоду та небажанням польської сторони домовлятися на рівних відповідно до нових обставин. Під час радянсько-німецької війни ОУН-б виробила новий підхід до розв’язання національних проблем, зокрема погодження україно-польських взаємин, які розглядала в системі боротьби всіх поневолених європейських націй. Зважаючи на спільну загрозу українській і польській державності, керівники ОУН-б виступали за нормалізацію українсько-польських стосунків та наполягали на спільній боротьбі проти імперських зазіхань Москви та Берліна. Кривавий польсько-український конфлікт на Волині не може трактуватися як відхід від цієї лінії Проводу, оскільки його мотивація мала значно глибші корені, що виходили далеко за рамки ідейно-політичних позицій ОУН-б.

Незважаючи на помилки, яких припускалися керівники ОУН-б, слід відзначити, що основу політики Організації Українських Націоналістів становили консолідуючі визвольно-революційні ідеї, тоді як польська імперська

²³ Інструкція. —1947. — 10 квіт.// ДА СБУ. Ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 48.

²⁴ З огляду українських земель за лінією Керзона за місяць січень 1947 р.// Ідея і чин. — 1947. — Ч. 10—11// ДА СБУ. Ф. 13, спр. 376, т. 31, арк. 268.

ідеологія, що “належить до найконсервативніших та найанахронічніших у Європі,”²⁵ виступала дестабілізуючим фактором. Інакше як пояснити, чому жахливий етнічний конфлікт стався саме в той момент, коли ОУН-б прийняла нову ідейно-політичну платформу, відмовившись від радикальних та шовіністичних гасел. Чи не тому, що перебудова Європи за принципом “Свобода народам і людині!” була для польської верхівки ще неприйнятнішою, ніж виснажлива та деморалізуюча обидві сторони війна з українцями. Бо якщо із українським визвольним рухом польські верховоди сподівалися дати собі раду, то перебудова європейського простору за принципом незалежних держав на їх етнічних територіях навіки поховала б мрії польських політиків про державу “од можа до можа”.

У цій ситуації була ще третя правда: польсько-український конфлікт не мав вирішального впливу на характер Другої світової війни, як рівно ж і впорядкування післявоєнного європейського простору відбувалося без участі українців та поляків. Поки два народи кривавилися у боротьбі, великодержави безперешкодно реалізовували свої плани. В результаті і Польща, і Україна ще на кілька десятиліть втратили можливість незалежного державного існування. Відповідальність за це спадає на плечі провідників обидвох народів, які, виставляючи один одному рахунки кривд, не помічали, що “спільне існування було водночас захистом, який дозволяв зберегти своє місце в тій, не найкраще розташованій частині Європи”.²⁶

Oleksandra Stasiuk. Ukrainian-Polish Mutual Relations in Light of Documents of OUN from the Second World War Period

In this article, the author reflects the position of OUN concerning Ukrainian-Polish mutual relations during the Second World War period. Changes are shown in the ideology, politics and attitudes of the organization toward Poland depending on various events on the military fronts and the international-political situation. The events of Ukrainian nationalists are analyzed in relation to the settlement of Ukrainian-Polish mutual relations and reasons of their misperception of Polish politicians. The character of Ukrainian-Polish opposition and basic stages are outlined and a conclusion is drawn about this ruinous influence on the development of nationally-state processes of both nations.

²⁵ Дашкевич Я. Волинський вузол//Універсум. – Львів–Київ–Відень–Варшава 2003. – nr 5–6. – С. 17.

²⁶ Айненкель А. Політика Польщі стосовно українців у міжвоєнний період// І. Незалежний культурологічний часопис. – Львів 2003. – nr 28. – С. 57.